

پرش ها و پانچ ها

پایگاه اطلاع رسانی دفتر منصوبه اشعری خراسانی حفظه الله تعالی

موضوع:

احکام؛ نماز؛ نماز قضاء

بسم الله الرحمن الرحيم

پرسش

نویسنده: محمد صالح

تاریخ: ۱۳۹۹/۶/۱۳

ضمن تشکر از پاسخ‌های دقیق شما، لطفاً در خصوص نماز قضاء توضیح بفرمایید. آیا باید قضاء هر نماز را در وقت همان نماز به جای آورد؟ به عنوان مثال، قضاء نماز ظهر را در زمان نماز ظهر به جای آورد، یا می‌توان در هر ساعتی از شبانه‌روز قضاء هر کدام از نمازهای پنج‌گانه را به جای آورد؟ و دیگر اینکه اگر شخصی به عنوان مثال سه سال نماز قضاء دارد، باید نمازهای پنج‌گانه را به ترتیب بخواند یا می‌تواند چندین نماز صبح به جای آورد و بعد چندین نماز ظهر و إلى آخر؟

از خداوند متعال برای خویش و برای همه‌ی مسلمانان، توفیق عمل به اسلام حقیقی و شناخت خلیفه‌اش مهدی فاطمی را استدعا دارم.

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۹/۶/۱۸

لازم نیست که قضاء هر نماز در وقت آن به جای آورده شود، بلکه در هر ساعتی از شبانه‌روز به جای آورده شود کافی است؛ زیرا اصل و طبیعت قضاء نماز این است که در غیر وقت آن به جای آورده می‌شود؛ مانند کسی که نماز صبح او فوت شده است و آن را بعد از طلوع آفتاب به جای می‌آورد، در حالی که بعد از طلوع آفتاب وقت نماز صبح نیست، یا نماز عصر او فوت شده است و آن را بعد از غروب آفتاب به جای می‌آورد، در حالی که بعد از غروب آفتاب وقت نماز عصر نیست؛ چنانکه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرموده است: «مَنْ نَسِيَ صَلَاةً فَلْيُصَلِّهَا إِذَا ذَكَرَهَا»؛

۱. مصنف عبد الرزاق، ج ۱، ص ۵۸۷؛ مصنف ابن أبي شيبة، ج ۷، ص ۲۸۱؛ مسند أحمد، ج ۲۱، ص ۱۷۹؛ سنن الدارمی، ج ۲، ص ۷۸۳؛ صحیح البخاری، ج ۱، ص ۱۲۲؛ صحیح مسلم، ج ۱، ص ۴۷۷؛ سنن ابن ماجه، ج ۱، ص ۲۲۷؛ سنن أبي داود، ج ۱، ص ۱۲۱؛ سنن الترمذی، ج ۱، ص ۳۳۵؛ سنن النسائی، ج ۱، ص ۲۹۳؛ مسند أبي يعلى، ج ۵، ص ۲۴۲؛ صحیح ابن خزيمة، ج ۲، ص ۹۷؛ سنن الدارقطني، ج ۲، ص ۲۹۸؛ السنن الكبرى للبيهقي، ج ۲، ص ۶۳۹

«هر کس نمازی را فراموش کرد، باید آن را هر زمانی که به یاد آورد بگزارد» و در روایتی از علی علیه السلام آمده است: «يُصَلِّيَهَا مَتَى مَا ذَكَرَهَا فِي وَقْتٍ أَوْ فِي غَيْرِ وَقْتٍ»؛ «آن را به جای می آورد، هرگاه آن را به یاد آورد، در وقت بود یا در غیر وقت» و در روایتی از ابو جعفر باقر علیه السلام آمده است: «يَقْضِيهَا إِذَا ذَكَرَهَا فِي أَيِّ سَاعَةٍ ذَكَرَهَا مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ»؛ «آن را قضا می کند هرگاه آن را به یاد آورد در هر ساعتی از شبانه روز» و ظاهر آن است که در این باره میان مسلمانان اختلافی نیست.

آری، میان آنان اختلاف است که آیا رعایت ترتیب نمازهای فوت شده یعنی قضاء آن ها به همان ترتیبی که فوت شده اند، لازم است یا نه؟ شافعی معتقد است که لازم نیست؛ چرا که نمازها مستقل از یکدیگر هستند و ترتیب شان تنها ناشی از ترتیب وقت شان در طول شبانه روز است که پس از فوت شدن وقت شان دیگر موضوعیت ندارد و ابو حنیفه و مالک در خصوص نمازهای فوت شده در بیش از یک شبانه روز با او هم عقیده اند، ولی در خصوص نمازهای فوت شده در یک شبانه روز معتقدند که رعایت ترتیب لازم است و احمد و فقیهان شیعه معتقدند که فرقی میان نمازهای فوت شده در یک شبانه روز یا بیشتر نیست و رعایت ترتیب در هر دو لازم است و عقیده ی آنان معقول تر است؛ زیرا از نظر عقل، هر نمازی که زودتر فوت شده، به قضا سزاوارتر است و چیزی که می تواند بر این دلالت داشته باشد، روایتی از ابو جعفر باقر علیه السلام است که در آن آمده است: «إِذَا نَسِيتَ صَلَاةً أَوْ صَلَاتَيْنِهَا بَعِيرٌ وَوُضُوءٌ وَكَانَ عَلَيْكَ قَضَاءُ صَلَوَاتٍ فَأَبْدَأْ بِأُولَئِنَّ، فَأَذِّنْ لَهَا وَأَقِمَّ، ثُمَّ صَلَّهَا، ثُمَّ صَلَّ مَا بَعْدَهَا بِإِقَامَةٍ إِقَامَةٍ لِكُلِّ صَلَاةٍ»؛ «هرگاه نمازی را فراموش کردی یا بدون وضو گزاردی و بر عهده ی تو قضاء چند نماز بود، از اولین آن ها شروع کن، پس برای آن اذان و اقامه بگو و سپس نمازهای بعدی را با اقامه (و بدون اذان) به جای آور.»

به هر حال، چیزی که مسلم است و درباره ی آن اختلافی نیست این است که رعایت ترتیب نمازهای فوت شده یعنی قضاء آن ها به همان ترتیبی که فوت شده اند، بهتر است و با این وصف، شایسته نیست که دو یا چند نماز صبح به جای آورده شود و سپس دو یا چند نماز ظهر و به همین ترتیب، یا ابتدا نماز عصر به جای آورده شود و سپس نماز ظهر و به همین ترتیب، یا ابتدا نمازهای فوت شده ی امروز به جای آورده شود و سپس نمازهای فوت شده ی دیروز و به همین ترتیب، بل شایسته است که نمازهای فوت شده از آغاز تا کنون، به همان ترتیبی که فوت شده اند قضا شوند و این مقتضای عقل و موافق با احتیاط است، بلکه علامه منصور هاشمی خراسانی حفظه الله تعالی آن را موافق با کتاب خداوند دانسته و به آن امر فرموده است؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

۱. سنن الترمذی، ج ۱، ص ۳۳۵

۲. الکافی للکلینی، ج ۳، ص ۲۹۳؛ تهذیب الأحکام للطوسی، ج ۲، ص ۱۷۲

۳. الکافی للکلینی، ج ۳، ص ۲۹۱؛ تهذیب الأحکام للطوسی، ج ۳، ص ۱۵۸

«سَأَلْتُ الْمَنْصُورَ عَنْ قَضَاءِ الصَّلَوَاتِ الْفَائِتَةِ، فَقَالَ: اقْضُوا الْأُولَى فَلِأُولَى؛ فَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ اتَّقَى ۖ وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾^۱، قُلْتُ: أَرَأَيْتَ الَّذِي نَسِيَ الْأُولَى فَلَمْ يَذْكُرْهَا حَتَّى قَضَى الْآخِرَةَ؟ قَالَ: لَا أَمْرُهُ بِالْإِعَادَةِ إِذَا كَانَ نَاسِيًا أَوْ جَاهِلًا، فَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا﴾^۲»؛ «از منصور درباره‌ی قضاء نمازهای فوت شده پرسیدم، پس فرمود: (به ترتیب) از اول به آخر قضا کنید؛ چراکه خداوند بلندمرتبه فرموده است: >نیکی آن نیست که به خانه‌ها از پشت‌هاشان درآیید، بل نیکی آن است که پرهیزکار شوید و به خانه‌ها از درهاشان درآیید و از خداوند پروا کنید، باشد که رستگار شوید>، گفتم: اگر کسی نماز پیشین را فراموش کرد، پس آن را به یاد نیارد مگر پس از اینکه نماز پسین را قضا کرد چطور؟ فرمود: او را به اعاده امر نمی‌کنم اگر فراموش کرده یا جاهل بوده؛ چراکه خداوند بلندمرتبه فرموده است: >پروردگارا! ما را مؤاخذه نکن اگر فراموش کردیم یا خطا کردیم>».

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصورهاشمی خراسانی
www.alkhorasani.com

۱. البقرة / ۱۸۹
۲. البقرة / ۲۸۶
۳. گفتار ۲۰۱، فقره‌ی ۲

www.alkhorasani.com

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصورهاشمی خراسانی حفظه الله تعالى

* لطفاً بر روی لینک مورد نظر خود کلیک کنید.